

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

मे महिन्यातील कामांचा तपशील

ऊस

- सुरु ऊसासाठी मेच्या पहिल्या आठवड्यात संजीवकांच्या चौथ्या फवारीसाठी हेक्टरी ३५० लिटर पाणी लागेल. त्याकरिता जी.ए. ३ जिब्रेलिक अॅसीड (४० पीपीएम) १५ ग्रॅम, ६ बी.ए. : ६ बेन्झिल अॅडेनाईन (४० पीपीएम) १५ ग्रॅम, ३७५० ग्रॅम १९:१९:१९, ९३७ ग्रॅम चिलेटेड सुक्ष्म अन्नद्रव्य व १८७५ ग्रॅम सिलिकॉन (सिलिसायलिक अॅसिड) एकत्रित करून उसाच्या पानावर फवारणी करावी.
- सिंचनाची सोय असल्यास सुरु ऊसाची मोठी बांधणी करून घ्यावी.
- सुरु ऊसासाठी मोठ्या बांधणीच्या वेळी १०० किलो नत्र (२१७ किलो युरिया), ५५ किलो स्फुरद (३४४ किलो सिंगल सुपर फॉस्फेट) आणि ५५ किलो पालाशा (९२ किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश) प्रती हेक्टरी द्यावे.
- ऊसाला युरियाची मात्रा देताना निंबोळी पेड्यांची भुकटी एक किलो व सहा किलो युरिया असे प्रमाण ठेवावे. किंवा निमकोडेड युरिया वापरावा.
- पूर्वहंगामी आणि आडसाली ऊस जोमदार वाढीच्या अवस्थेत असून उन्हाळ्यात पाण्याचा ताण पडणार नाही याची दक्षता घ्यावी.
- खोडवा ऊसाला (खोडवा ठेवल्यानंतर १३५ दिवसांनी) पहारीच्या सहाय्याने रासायनिक खतांचा दुसरा हप्ता म्हणजेच १२५ किलो नत्र (२७२ किलो युरिया), ५५ किलो स्फुरद (३४४ किलो सिंगल सुपर फॉस्फेट) आणि ५५ किलो पालाशा (९२ किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश) प्रति हेक्टरी द्यावा.
- काणी व गवताळ वाढीची बेटे समूळ काढून नष्ट करावीत.
- ऊसासाठी ठिबक सिंचनाचा वापर करावा. ठिबक सिंचनाची सोय असल्यास १० ते २० आठवड्यांपर्यंतच्या सुरु व खोडवा ऊसाच्या वाढीच्या अवस्थेनुसार प्रति आठवडा प्रति एकरी ६.५ किलो युरिया, ४.५ किलो मोनो अमोनियम फॉस्फेट व २ किलो पांढरे म्युरेट ऑफ पोटॅश ठिबक सिंचन प्रणालीमधून घ्यावीत.
- ऊस पिकासाठी जास्तीत जास्त क्षेत्रावर शेतकऱ्यांनी ठिबक सिंचन पाणी व्यवस्थापन पध्तीचा अवलंब करावा.
- ज्या ठिकाणी पाण्याची उपलब्धता कमी आहे अशा ठिकाणी यापुढे पाणी देताना एक आड सरतून पाणी द्यावे.
- पाण्याचा ताण पडत असल्यास उभ्या पिकातील खालची पक्व झालेली तसेच वाळलेली पाने काढून ती आच्छादन म्हणून सरत पसरावीत. तसेच करून पाण्याचे बाष्पीभवन कमी होवून जमिनीत ओलावा टिकवून राहण्यास मदत होईल.
- पिकास पाण्याचा ताण असल्यास लागणीनंतर ६०, १२० आणि १८० दिवसांनी २% म्युरेट ऑफ पोटॅश व २% युरिया यांचे मिश्रण करून पिकावर फवारणी करावी.
- पाण्याची कमतरता असल्यास बाष्पीभवन कमी करण्यासाठी ६ ते ८% केवोलीन या बाष्परोधकाची फवारणी करावी.
- ऊस पिक हे तण विरहीत ठेवावे. त्यामुळे उपलब्ध पाण्यासाठी होणारी स्पर्धा कमी होवून ऊस वाढीसाठी उपयुक्त ठरेल.
- शेताच्या सभोवती उंच व जलद वाढणारी शेवरीसारखी पिके लावावीत.
- लागवडीच्या ऊस पिकात तसेच खोडव्याच्या पिकास हेक्टरी ५ ते ६ टन पाचटाचे आच्छादन करून प्रती टन पाचटासाठी ८ किलो युरिया, १० किलो सुपर फॉस्फेट व १ किलो पाचट कुजविणान्या जिवाणूंचा वापर करावा.
- सुरु ऊसासाठी मेच्या तिसऱ्या आठवड्यात संजीवकांच्या पाचव्या फवारीसाठी हेक्टरी ५०० लिटर पाणी लागेल. त्याकरिता जी.ए. ३ जिब्रेलिक अॅसीड (४० पीपीएम) २० ग्रॅम, ६ बी.ए. : ६ बेन्झिल अॅडेनाईन (४० पीपीएम) २० ग्रॅम, ५००० ग्रॅम १९:१९:१९, १२५० ग्रॅम चिलेटेड सुक्ष्म अन्नद्रव्य व २५०० ग्रॅम सिलिकॉन (सिलिसायलिक अॅसिड) एकत्रित करून उसाच्या पानावर फवारणी करावी.
- हमणीचा प्रारंभ टाळण्यासाठी रात्रीच्या वेळी कडुलिंबू, बोर, बाडवड या झाडांवर जमा होणारे हमणीचे भुरगें गोळा करून रिकेल मिश्रीत पाण्यात टाकून त्यांचा नाश करावा. हा उपक्रम साप्ताहिकारित्या २-३ वेळा करावा.
- ऊसातील कांडी किडीचा प्रारंभ असल्यास ५ ट्रायकोमाईस प्रति हेक्टरी मोठ्या बांधणीनंतर १५ दिवसांनी ऊस तोडणीपूर्वी १ महिन्यापर्यंत लावावीत.
- खवले किडीचा प्रारंभ असल्यास प्रति हेक्टरी मोनोक्रोटोफॉस ३६% एस.एच. प्रवाही २० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.
- ऊस पिकास पायरीलाचा प्रारंभ आढळल्यास इपिरिक्निन्या मेल्टॅनोल्युका या पारोपजीवी मित्र किटकाचे ५००० जिवंत कोष अगवा ५०००० अंडींपुढे प्रति हेक्टरी वापरावेत.

भुईमूग (उन्हाळी)

- भुईमूग पीक काढणीयोग्य तयार झाले म्हणजे पाने पिवळी पट्टे लागतात, रोंगाचे टरफल टणक बनते व टरफलाची आतील बाजू काळी दिसू लागल्यास पिकाची काढणीकरून भुईमूगाच्या रोंगा चांगल्या वाळवून साठवणूक करावी.

बागायती कापूस

- मे महिन्याच्या मध्यापर्यंत जमीन चांगली तापल्यानंतर २ ते ३ वखराच्या आडव्या व उभ्या पाळ्या देवू देऊन फोडून शेत सपाट करून घ्यावे.
- शेवटच्या वखर पाळी अगोदर हेक्टरी १० ते १२ टन चांगले कुजलेले शेणखत किंवा कंपोस्ट खत शेतात पसरावे.
- बीटी कपाशीसाठी शेणखतावेळी हेक्टरी ३१.२५ किलो नत्र, ६५ किलो स्फुरद, व ६५ किलो पालाशा द्यावे.
- बिगर बीटी कपाशीसाठी शेणखता वेळी हेक्टरी २० किलो नत्र, ५० किलो स्फुरद व ५० किलो पालाशा द्यावे.
- बीटी कपाशीची लागवड २० मे नंतर १० सें. मी. X १० सें. मी., किंवा १२० सें. मी. X ६० सें. मी. सऱ्या पाडून करावी.
- बागायती बिगर बीटी कपाशीची लागवड सोलापूर, सांगली, सातारा व पुणे जिल्हासाठी मार्चचा पहिला पंधरवाडा, अहमदनगर जिल्हासाठी एप्रिलचा पहिला पंधरवाडा तर खानदेश, विदर्भ मराठवाड्यातील जिल्हांसाठी मे चा दुसरा पंधरवाडा या दरम्यान करावी.
- शेणखत उगवणीपूर्वी पॅन्डीमिथॅलिन ३० ई. सी. क्रियाशील घटक ५० ते ८० मिली प्रति १० लिटर पाण्यात मिसळून जमिनीवर फवारणी करावी.
- शेतात मित्रकिडीचे संवर्धन होण्याच्या दृष्टीने शेताच्या चहुबाजूने तसेच कापसाच्या दर १० ओळीनंतर एक आड एक मका व चवळी यासारखी सापळा पिके लावावी.
- लागवडीनंतर ८ ते १० दिवसांनी नांथा भरून घ्याव्यात.

भात

- पूर्वमशागत : भात पिकाच्या योग्य वाढीसाठी शेताची योग्य प्रकारे पूर्वमशागत करणे अत्यंत महत्त्वाचे असते. पूर्वमशागतीमुळे जमिनीच्या विविध थरांची उलथापालथ होते आणि काही प्रमाणात तण, कीड व रोंगाचेही नियंत्रण होते.
- संत्रीय खतांचा वापर : नांगरणीच्या वेळी हेक्टरी १० मे.टन शेणखत अथवा कंपोस्ट खत मातीमध्ये पूर्णपणे मिसळून द्यावे.

भात वाण निवड

नाव	वैशिष्ट्ये	उत्पादन (किं./हे.)	
		धान्य	पेंढा
इंद्रायणी	लांब, पातळ, सुवासिक दाण्यांची निमगरवी जात. करपा व पर्णकरपा रोगास मध्यम प्रतिकारक	४०-४५	४४-४८
फुले समृद्धी	लांब, पातळ दाण्यांची निमगरवी जात. करपा, कडा करपा व खोड किडीस मध्यम प्रतिकारक	४५-५०	४९-५३
भोगावती	लांब, पातळ, सुवासिक दाण्यांची निमगरवी जात. करपा व पर्णकरपा रोगास मध्यम प्रतिकारक	४०-४५	५०-५५
फुले राधा	मध्यम-बारीक, हळवा, करपा व कडा करपा रोगास मध्यम प्रतिकारक.	३५-४०	४२-४५

कडधान्य

- मूग आणि उडिद**
- पेरणीपूर्वी खोल नांगरत करावी व कुळवच्या २ पाळ्या द्याव्यात, काडीकचरा वेचून घ्यावा.
- हेक्टरी ५ टन शेणखत

तूर

- हेक्टरी ५ टन कंपोस्ट / शेणखत टाकावे.
- पेरणीपूर्वी खोल नांगरत करावी व कुळवच्या २-३ पाळ्या देऊन शेत पेरणीस तयार ठेवावे.

नाचणी

- जमिनीचा प्रकार : उथळ
- जमिनीची खोली : २५-३० सें. मी.
- जमिनीचा पोत : वाळूस्थ ते पोयटा मिश्रण
- सामू : ६.० ते ७.३, विद्युत वाहकता : ०.१० - ०.४० डॅसियायम/ मिटर
- शेतीची नांगरत करणे, कुळवणी करणे, शेतातील धसकटे वेचणे
- जमिनीची मशागत : पूर्वमशागत : एक नांगरणी उतारास आडवी आणि दोन कुळवाच्या पाळ्या देणे. पेरणीपूर्वी मशागत करताना सॅन्ट्रिय खताची मात्रा ५ टन/हेक्टरी मिसळावे.

रब्बी ज्वारी

- पहिला पंधरवाडा - जमिनीची खोल नांगरत करावी.

बाजरी

- खोल नांगरत व कुळवाच्या दोन पाळ्या द्याव्यात. शेवटच्या कुळवणी अगोदर प्रति हेक्टरी ५ टन शेणखत शेतात मिसळावेत.

सोयाबीन

- खोल नांगरत व कुळवाच्या दोन पाळ्या द्याव्यात. शेवटच्या कुळवणी अगोदर प्रति हेक्टरी ५ टन शेणखत मिसळावे.

फळबाग व्यवस्थापन

- डाळिंब** - पाणी व्यवस्थापनाकडे विशेष लक्ष द्यावे. जैवीक आच्छादन करावे. शक्यतो फूट काढणी करून घ्यावे. फळाना पेरबोंग लावून संरक्षण करावे खोड किडीचे नियंत्रण करावे.
- बोर** - १५ मे दरम्यान छाटणी करावी.
- आवळा** - संरक्षित पाणी द्यावे.
- अंजीर** - संरक्षित पाणी द्यावे.
- जांभूळ** - संरक्षित पाणी द्यावे. खोडांची साल पोखरणारी अळीच्या नियंत्रणासाठी गेरू व कॉपर ऑक्झिक्लोराईड व क्लोरोपायरीफॉस पेट्टे लावावी.
- कागदी लिंबू** - उन्हाळ्यात ८-१० दिवसांचे अंतराने पाणी द्यावे. रोगट, किडग्रस्त व वाळलेल्या फांद्यांची छाटणी करावी. रसशोषक किडी : थायमोथोक्झाम २५% डब्ल्यू.सी. १ ग्रॅम / १० लि. पाणी किंवा क्लोरोपायरीफॉस २० टक्के २० मिली / १० लि. पाण्यातून फवारावे. कोळी : डायकोफॉल २०-२५ मिली/१० लि. पाण्यातून फवारावे. झाडांच्या खोडांवरील व फांद्यांवरील डिक खरडून टाकावे. खोडावर जमिनीपासून २.५ फूट अंतरापर्यंत बोडीपेट्टे लावावी.
- पेरू** - मूग बहारासाठी पाण्याचा ताण देणे.

भाजीपाला व्यवस्थापन

- भेंडी व गवार पिकाची काढणी करावी.
- वेलवर्गीय भाजीपाला काढणीचे काम वेळेवर करावे.
- उन्हाळी, मिरची व वांगी पीक फुलोरा अवस्थेत उष्ण व जास्त तापमानामुळे फुलणूक होण्याची शक्यता असते.
- उन्हाळी मिरची व वांगी पिकामधील फुलणूकचे प्रमाण कमी करून फळधारणा वाढविण्यासाठी संजीवकाची व सूक्ष्म अन्नद्रव्याची फवारणी करावी तसेच पिकाचे उष्ण तापमानापासून संरक्षणासाठी सभोवताल व प्रत्येक चार ओळीनंतर मका पिकाची लागवड करावी.
- टोमॅटो पिकाचे उन्हापासून संरक्षण करावे.
- कीड व रोंगाचा प्रारंभ आढळून आल्यास नियंत्रणासाठी योग्य उपाय करावेत.

आले

- आले लागवड १५ एप्रिल पासून ते जूनच्या पहिल्या आठवड्यापर्यंत करावी.
- लागवडीसाठी वरदा, रिजाथा, माहिम, महिमा यासुधारीत जातीची निवड करावी.
- कंद ४ ते ५ सें. मी. खोल लावावेत. कंद पुर्ण झालेले जातील याची दक्षता घ्यावी. आल्याला मध्यम प्रकारची सुर्यप्रकाशाची आवश्यकता असते.
- जमिनीच्या उताराप्रमाणे लागणीची पध्दत निश्चित करून जमिनीवर उताराच्या दिशेने बेट उठवून घ्यावेत. बेट एकसारखे सपाट होतील याची काळजी घ्यावी.
- बेट तयार करताना ट्रॅक्टरच्या फनपाळ्याचे सरळ बेट तयार करावे. लागणीचे वेळी आढीत ठेवलेले बियाणे बाहेर काढून त्याचे एकसारखे तुकडे करून (मोड) घ्यावेत.
- आल्याचा तुकडा ज्या दिवशी जमिनीत पुरला जाईल त्याच दिवशी त्या जमिनीस भरपूर पाणी मिळावेच पाहिजे. पाणी जमिनीस एवढे द्यावे किमान लावलेल्या तुकड्याच्या खाली चार ते पाच इंच संपूर्ण ओल गेलेली असावी. अन्यथा दुसऱ्या दिवशी पुन्हा तेवढेच पाणी द्यावे. व त्यानंतरच्या पाण्याच्या पाळ्या जमिनीच्या प्रतवारीनुसार एक दिवसा आड एक दिवस किंवा दोन आड एक दिवस अशी ओल कायमस्वरूपी राखून ठेवली जाईल एवढेच पाणी द्यावे.
- लागणीपासून आठ दिवसांनी हलकी भर टाकावी, कारण लागणी वेळी लांब तुकड्याची टोके जमिनीच्या पृष्ठभागाबरोबर असतात. त्यास उष्णतेची झळ लागू नये किंवा उघडे असणारे डोळे खराब होऊ नयेत म्हणून या भरिची आवश्यकता आहे.
- लागवड केल्यानंतर जमिनीचे तापमान सिंचन देऊन नियंत्रित करणे गरजेचे आहे. जमिनीचे तापमान बाहेरील वातावरणाच्या तुलनेत जास्त असते. दुसरी महत्वाची गोष्ट म्हणजे बेण्यातील ओलावा टिकवून ठेवणे आवश्यक आहे. बेण्यातील ओलावा कमी झाल्यास उावण शक्ती व येणाऱ्या फुटव्यावर परिणाम होतो.

पशुसंवर्धन

- मे महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात पशुवैद्यकाच्या सल्ल्याने जनावरांना जंतनाशक औषध पाजावे व शेवटच्या आठवड्यात लाळखुरकत, फऱ्या व घटसर्प या रोंगांच्या एकत्रित रोगप्रतिबंधक लसी टोचून घ्याव्यात.
- उष्णामातमध्ये सर्व प्रथम जनावराला थंड ठिकाणी बांधावे. त्यानंतर थंड पाण्यात ओला केलेला तळवटाचा, पोत्याचा तुकडा जनावराच्या दोन्ही शिंगाच्या मध्ये बांधून तो सतत ओला राहिल याची दक्षता घ्यावी हलके पाचक गुळमिश्रीत खाद्य द्यावे. भरपूर थंड पाणी पिण्यास द्यावे तत्काळ पशुवैद्यकांना बोलावून त्यांचे सल्ल्याने जनावरांवर आवश्यक औषधोपचार करावा.
- गोठ्यातील हवा खेळती राहिल याची दक्षता घ्यावी. तसेच गोठ्यात पंखे किंवा पाण्याचे फवारे उपलब्ध ठेवावे. पाण्याचे व्यवस्थापन करावे.

पॉवर गोठा आणि बायोगॅस

- पॉवर गोठा (सौर ऊर्जा)**: देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्रात जनावरांच्या चाऱ्यासाठी असलेले कुडी यंत्र, पाणी व्यवस्थेसाठी असलेले, दुग्धशाळा, दुग्ध प्रयोगशाळा, पशुपोषण प्रयोगशाळा, रक्त तपासण केंद्रात प्रयोगशाळा इ. चालण्यासाठी सौर प्रणालीचा वापर केला जातो. त्याची क्षमता ३६ के.व्ही. असून हा एक विश्वासाहर्त प्रदूषणमुक्त करणारा आणि अक्षय स्रोत असून पर्यावरणपूरक आहे.
- बायोगॅस**: देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्रात ऊर्जा संवर्धन आणि बचतीच्या उद्देशाने ५०० किलो क्षमतेचा बायोगॅस प्रकल्प सुरु आहे. दररोज २० घनमीटर गॅस (अंदाजे १० किलो एलपीजी) तयार होतो. सदर गॅसचा वापर दुग्धजन्य पदार्थ प्रक्रियासाठी केला जातो. बायोगॅसमुळे संपूर्ण संशोधन केंद्र ऊर्जेच्या बाबतीत स्वावलंबी बनले आहे. सौर ऊर्जा आणि बायोगॅस प्रकल्पामुळे देशी गाय संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र उर्जेच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण झाले आहे.